

Bábjáték az óvodai irodalmi nevelésben

Diasorozat

az Óvónőképző Szakközépiskolák számára az Irodalmi foglalkozások
módszertana című tantárgyhoz

1980
O O K

Szerző: *Mészáros Vincéné* nyug. vezető óvónő

Lektorok: *Bakonyiné Vincze Ágnes* OPI,

Lázi Imréné vezető óvónő

B E V E Z E T É S

A 60 képből álló diasorozat az irodalom és a bábjáték kapcsolatát korcsoportok szerint mutatja be. Kronológiai sorrendben követi a bábu felhasználását a mondóka hallgatástól a versek dramatizálásán át az első színházi élményt nyújtó mesejátékig. A témákat általában az óvoda ismert, történesekben gazdag mondóka-, vers-, ének-, és meseanyagából meríti.

A képeken látható jelenetek a különböző tevékenységi formák mellett olyan pillanatokat is rögzítenek, amelyek a gyermekek érzelmeit, a báb emocionális hatását tükrözik.

A diaképeken megfigyelhető a játék környezetének gyakori váltakozása. Az óvónőt hol a gyermekek között takarás nélkül, hol kisasztal mellett ülve, hol pedig a felnőtt méretű paraván fedezetében — mindig a célnak éppen megfelelő módon látjuk játszani.

Vetítés közben megismerjük az óvoda irodalmi nevelésében alkalmazható valamennyi bábfajtát, amelyek a gyermekek életkori sajátosságainak megfelelően váltakoznak. Ezért tart kezében elsőként csutkabábót a gyermek — s amint a képekről is leolvasható —, csak fokozatosan tér át a nehezebb technikájú bábfajtákra, míg nagycsoportos korában — amikor már képes ujjai mozgásának koordinálására — jut el a zsákbábokkal való játékig.

A játékot bemutató diaképeken fokról fokra követhetjük nyomon a spontán bábozás főbb fázisait s ezekkel párhuzamosan a társas kapcsolatok kialakulásának szakaszait. Képet kapunk az óvónő és gyermek játékon belüli kapcsolatáról: az élményt nyújtó játék után az óvónő hagyja a gyermekeket a bábbal ismerkedni. A középső csoportban — amint a képen is láthatjuk — egy-egy gyermeket bevon a saját játékába, mintegy előkészítve őket az aktív társas viselkedéseknek arra a fokára, amikor a bábozók nélküle is képesek lesznek a többszereplős mesék, jelenetek megszervezésére és eljátszására.

Több képen — olykor részcselkévekre bontva — a gyermekek bábkészítő tevékenységével ismerkedünk meg, amely az óvodai bábjátászás rendkívül értékes mozzanata.

A képek logikai sorrendben követik egymást, de ez nem zárja ki új szempontok szerinti átrendezésüket, csoportosításukat, így egy adott célnak megfelelően új egységeket alkothatnak. Pl. külön mutathatjuk be a mondóka- és versfoglalkozásokat az egyes korcsoportokban, vagy a gyermekek bábészítő tevékenységét, bábfajtákat, stb. . .

A vetítésben a vizuális élményt nyújtó képek szerves kiegészítője a kísérszóveg. A kettő együtt biztosítja a képek megértését, a nevelői és didaktikai cél felismerését. Az első levetítés után, ismétléskor a szöveget el is hagyhatjuk, s a hallgatókra bizzuk a képek elemzését, amelynek keretében elmondhatják egyéni észrevételeiket, kérdéseiket, stb. . .

A képek ugyan bábokat mutatnak be, de fő témájuk mégis mindig a bábót tartó vagy néző gyermek, akinek érdekében ez a diasorozat készült.

Mészáros Vincéné

1. kép

Az óvónő macsó zsákbákkal fogadja a kiscsoportos új óvodásokat. Guggoló alakját 2—3 gyermek veszi körül, akik közül az egyiknek a maci éppen egy játékautót ad át.

Szöveg

Az óvodába érkező új óvodások meglepődve állnak az óvónő kezén feléjük integető maci előtt. Figyelnek rá s örülnek, amikor az megdicséri új kötényüket, vagy — amit a képen is láthatunk — játékot hoz nekik a polcra. Kérdéseire felelnek, s a bátrabbak még kezét is fognak vele. — A beszélő, mozgó, megelevenedett báb elfeledteti velük szorongásukat és érzelmileg közelebb hozza őket az óvónőhöz és az óvodához.

2. kép

Az óvónő kisnyúl zsákbábjával a „Kerekecske-gombocska” kezdetű mondókát játssza az ölében ülő gyermekkel. Mindkettő oldalnézetből láthatók.

Szöveg

A „Kerekecske-gombocska” kezdetű mondóka játssza közben a gyermek önfeledten ül az óvónő ölében — élvezzi a testközelséget, a szeretett lényhez való kötődés érzését, amihez párosul a kisnyúl puha talpának érintése, a mondóka játékos szövegét kísérő mozgása.

3. kép

Az óvónő kisasztal mellett ülve a kezében két kutyá zsákbábót tart, amelyek kisonnattal játszanak.

Szöveg

A két kutyabáb a közismert „Új óvodás” c. jelenetet adja elő. A kiscsoportos nézőket cseppet sem zavarja a bábót mozgó óvónő láthatósága. Figyelmük a két báb vidám játékára irányul. Elbűvöli őket a hang, a szín, a forma és a mozgás komplexitása. A történekek során a kicsi kutyával — az új óvodással — azonosulnak, s vele együtt élnek át az idegentől, az ismeretlentől való félelmet. Később azonban mindez feloldódik bennük, amikor az óvodai élet örömeit megismerik. A jelenet végén ők is azt érzik, amit a kiskutya: mégis jó óvodába járni.

4. kép

Az óvónőt látjuk — amint küsszéken ülve kezében lenge szoknyás csutkabábót tart.

Szöveg

Az irodalmi és zenei nevelésünkben egyaránt jelentős helyet kapnak a népi kiszámolók, mondókák. A bábok segítségével a gyermekek a mondóka ritmusát szóban hallják, mozgásban látják egyszerre, — egy képbe sűrítve. A könnyű mozgású „Zsuzsika” bábbal itt a képen az óvónő a „Cini-cini muzsika” kezdetű, szabályos lüktetésű mondókát játssza. Közben a báb élénk táncmozdulatokkal szökdél és hajlong az öt figyelő kiscsoportosok előtt. „Most Gergőnek táncol — mondja az óvónő — most meg a kis Lucának”. A báb mindig más gyermek elé penderedik, s mindenki izgatottan várja, hogy rá kerüljön a sor.

5. kép

Az óvónő kisasztal mögött ülve, két fakanálbábbal a „Hol jártál báránykám” kezdetű népi felelgetőt játssza.

Szöveg

A „Hol jártál báránykám” című, közismert párbeszédés jelenetben a dal ritmusát a két báb egymással összhangban lévő mozgásával érzékelteti. A gyermekeket azonban a ritmikus mozgás élvezete közben a tartalom — a báránykával történt események — is érdeklik, a bábbal együtt éreznek.

6. kép

Az óvónőt háttal látjuk, amint a kisasztal mögött ülve egy cica zsákbábbal játszik a gyermekeknek. Mellette jól látható a kisszéken elhelyezett, később sorrakerülő másik báb.

Szöveg

A mondókák és versek ismétlését a bábok bevonásával igen hangulatossá és színessé tehetjük. A szép előadásmód megfigyeltetésére képünkön két báb mondja el ugyanazt a verset. A gyermekek így összehasonlíthatják kettőjük versmondását, és eldönthetik, hogy kinek melyik és miért tetszett jobban.

7. kép

Az óvónő kezén lévő nyuszi báb „figyeli” az előtte álló versmondó gyermeket.

Szöveg

A gyermekek egyre jobban ragaszkodnak a bábokhoz, különösen ha azok egyéni tulajdonságokkal is rendelkeznek. Erről a kisnyúlról például mindenki tudja, hogy nagy barátja a versnek, és azért jön a kiscsoportba, hogy a gyermekek versmondását hallhassa. Ezért még a legfélénkebb óvodások is szívesen mondanak neki verset, és a nyuszi elismerése, örömteli tetszésnyilvánításai önbizalommal, sikerélménnyel töltik el az éneklő vagy versmondó gyermekeket.

8. kép

A „Mama fogtam egy egeret” c. báb jelenet színpadképe a nagy paravánon. A szin bal szélén cica mama ül kötőtűkkel a kezében. Jobbra a kiscica pamutgombolyaggal játszik.

Szöveg

Az irodalmi nevelés a gyermekek fejlődését követve a kiscsoportban is egyre inkább gazdagodik, teljesebbé válik. A báb alkalmazásában az új óvoda fogadásától kezdve eljutunk a színpadi mesejátékig, amely valószínűleg a gyermekek számára az első színházi élményt jelenti. Ezt már 2–3 óvónő játssza — alapos felkészülés után. Itt a darab egy kiscicáról szól, „aki” a retket, majd a nyuszt nézi egérnek, az igazit meg elszalasztja. A kiscica többször „kiszól” a nézőkhöz, véleményüket kéri, s ezzel is fokozza a mese átélését.

9. kép

A „Mama fogtam egy egeret” c. jelenet előadását figyelő közönség. A gyermekek a színházszerűen elrendezett széksorokban ülnek; arcuk és tartásuk erős figyelmet és a színpadi játék tökéletes átélését tükrözi.

Szöveg

A bábszínpadi mesejáték jelentőségét azzal is fokozhatjuk, ha azt valamelyik kedves óvodai ünnephez kapcsoljuk. Ilyenkor lehetőség adódik a kulturált viselkedésre való nevelésre is. Pl. a gyermekek az „előadás” előtt gondosan megfésülködnek, s csendesen mennek a helyükre stb. Helytelen lenne azonban a játék alatti spontán megnyilvánulások elnyomása. Játék közben a nézők a színpadi játékot tökéletesen átélve, bátran felszólhatnak a báboknak, buzdíthatják, segíthetik őket.

10. kép

Az óvónő bábót készít a kisasztal mellett. Körülötte 2–3 gyermek figyel a munkáját.

Szöveg

A gyermekek bábjátéka szervesen kötődik az óvónő játékához. Az ő élményt nyújtó, megelevenedett bábjai ébresztik fel az utánpótlást. A gyermekek játékához azonban kis méretű bábok kellenek. Az óvónő a gyermekek között ülve készíti elő az elsőt, gyermekkézre méretezett bábokat. Ilyenkor lassan dolgozik, mondja is, hogy mit csinál; így az érdeklődők jól megfigyelhetik a készítés módját, technikáját. Közben őket is bevonja az alkotásba: pl. tőlük kérdezi meg, hogy milyen színű szeme vagy ruhája legyen „Zsuzsinak”.

11. kép

Kiscsoportos gyermekek az óvónő által készített csutkabábokkal ismerkednek.

Szöveg

Ahhoz, hogy a kiscsoportos gyermek a kezében tartott bábót élőnek lássa és megszólaltathassa, az egyszerű csutkabáb is elegendő. A kezdő bábók először csak magukban játszanak, a maguk gyönyörűségére, a funkció örömeit élvezve táncoltatják, beszélgetik a holt anyagból élővé varázolt bábjukat.

12. kép

Bábkészítő gyermekek. Fakanálbáb szemét ragasztják fel. Mellettük áll, és segíti munkájukat az óvónő.

Szöveg

Ha a gyermek a bábkészítésben maga is részt vehetett, jobban kötődik a bábuhoz, azt beszélgetve, mozgatva mélyebb élményt is jelent számára a játék. Ez a két kiscsoportos éppen szemet ragaszt az óvónő által készített fakanálbábra. Az előkészített, különböző színű és formájú szemek közül saját ízlésük szerint választhatnak.

13. kép

Kiscsoportos gyermek fakanálbábbal játszik a gyermekparaván mögött.

Szöveg

A paraván mögötti játék új örömforrás a gyermek számára. Itt már nemcsak önmagának, hanem — bábjával azonosulva — a „közönségnek” is játszik. Ő maga is felfigyel saját hangjára, beszédére, s a többiek is érdeklődve hallgatják a nekik köszöngető vagy hozzájuk szóló bábót. Ez, a beszédre irányuló, kettős figyelem az anyanyelv fejlődésének és az irodalmi nevelésnek is jelentős állomása.

14. kép

Kiscsoportos gyermekek figyelik bábozó társuk játékát.

Szöveg

A báb felhívó jellegű, vidám mozgása, hangja, a paraván elé vonzza a terebben szerteszét játszó gyermekeket. Szívesen felelnek kérdéseikre is. Ilyenkor a társas kapcsolatok kialakulásának kezdeti megnyilvánulásait megfigyelhetjük a nézők és a játékos között.

15. kép

Az óvónő kisasztal mögött ülve játszik. Újszerű a díszletként alkalmazott fűzőld kartoncsik, amelyben egy nagy fülű síkbáb-nyúl áll.

Szöveg

Az óvónő a középső csoportban a „Fű, fű, fű” kezdetű mondókát adja elő egy nagy fülű síkbábbal. A színpadot helyettesítő asztalon jól látszik a kartonból kivágott fűdísztet. Itt a játék célja a gyermekek versmondó kedvének motiválása. Először az óvónő játssza el a jelenetet, a báb csak a mondóka végén jön elő — a „Gyere ki, te nagy fülű” szövegrész elhangzása után. Azután újra eltűnik s csak a gyermekek hívására jön újra elő.

A játékos átélés itt nagyban segíti a jó kiejtés és a színesebb versmondás elsajátítását.

16. kép

A gyermekparavánt hátulról látjuk. Az óvónő kisszéken ülve róka- és tyúkbábót tart a kezén: tőle jobbra áll a két gyermek, akik gyűszűbáb-csibéket mozgatnak.

Szöveg

A gyermekek fejlődését követve — az óvónő már a kiscsoportosokat is igyekszik fokozatosan elvezetni a passzív műélvezettől az aktív tevékenységig. Ezért látjuk itt a két gyermekszereplőt az óvónő mellett, a „Mit ásol róka?” kezdetű játékunk előadása közben. A kapott feladat nem haladja meg képességeiket, hiszen csak csipognak, és időnként ugrálnak a tyúk körül. Számukra azonban — együtt játszani az óvónénivel — óriási élményt jelent.

17. kép

Az óvónő kis méretű síkbábnyulakat tart kezében a feléje nyúló gyermekek között.

Szöveg

Amikor a gyermekek a bábszínpadon már otthonosan mozognak, megkísérlik önállóan is utánozni az óvónő játékát. Helyes — mint ahogy a képen is láthatjuk —, ha az óvónő több példányban elkészíti saját bábjának kicsinyített mását, s a gyermekek ezekkel szabadon játszhatnak.

18—19. kép

Kiscsoportos gyermekek egymás mellett, a paraván mögött játszanak. Kezükben síkbábot tartanak.

Szöveg

Az óvónőéhez hasonló, esztétikus hatású, vidám bábfiguráknak nem lehet ellenállni: a gyermekek, ahányan csak elérnek a paraván mögött — „szerepelni” akarnak. Ilyenkor egyszerre mondják ugyan a verset, de mindegyik a maga bábját figyeli. Nagy eredmény, ha a versmondás előtt és után a színpadon egyszerre hajolnak meg a bábok. A kiscsoportban ennél többet nem is kívánhatunk. Ha a gyermek megszereti és megszólaltatja a bábót, ritmikusan táncoltatja, s örömmel mondatja vele az általa ismert verseket, énekeket és mondókákat — már elértük célunkat.

20. kép

A kiscsoportban alkalmazható, gyermekkézre méretezett báb-fajták az óvónő zsákbábjai között.

Szöveg

Már a kiscsoportban is szívesen játszanak a puha anyagú, kifejező mozgású zsákbábokkal. A gyermekek, akiknek játékára jellemző a funkció öröme — szívesen választják a csutka-, fakanál-, gyűszű-, és síkbábokat. Ezeket jól meg lehet markolni, rázni vagy táncoltatni a mondott szöveg ütemére. Ezért jelent számukra fokozott élvezetet a mondókák, versek és dalok ismételtetése, ha az a báb „életre keltésével” párosul.

21. kép

Az óvónőt oldalnézetből látjuk. Kezében a Róka és a Kiscipó bábót tartja.

Szöveg

A középső csoportban a bábjátéknak az irodalmi nevelésben való alkalmazása az óvónő élményt nyújtó játékával kezdődik. Képünkön a „Kiscipó” c. jelenet játszása közben láthatjuk az óvónőt. A mesében igen fontos és hatásos a folyton ismétlődő dalbetét, amit a gyermekek rendszerint hamar megtanulnak, és együtt énekelnek a „Kiscipóval”.

22. kép

Két gyermek, bábbal a kezében játszik egymással. Két társuk érdeklődve figyeli őket.

Az óvónő élménykeltő játéka felébreszti a gyermekekben az utánczókedvet. Ilyenkor élvezettel barátkoznak a játékpulcra készített botbábokkal. Általában először csak a fogásukat, mozgásukat próbálgatják, s csak később kerül sor a megszólaltatásukra. — A két játszó gyermek itt a szöveget rögtönözve — egymással beszélgeti a kezében tartott két bábót. Játékukat a mellettük ülők érdeklődve figyelik. — A paraván mögötti játék rendszerint csak ezután következik.

23. kép

Az óvónő kisasztal mögött ülve napot ábrázoló síkfigurát tart a kezében.

Szöveg

Az óvónő szemben ülve a gyermekekkel Nemes Nagy Ágnes „Nyári emlékek” c. versét mutatja be, melyben a környezetünkben lévő tárgyak szerepelnek. Ezeket — s köztük a képen látható napot — maguk a gyermekek festették azzal a céllal, hogy ezekkel majd eljátsszák a bábszínpadon a verset. A céltudat nagyban fokozta alkotókedvüket. Saját művüknek az óvónő kezén való megjelenése, bábjátékban való alkalmazása — rávezette őket az illusztrálás mibenlétére.

24. kép

A „Télapó” c. báb jelenet színpadképe. A szín szélén megvetett ágy látható. Az előtérben áll Mirci cica hatalmas szál kolbásszal, távolabb Marci nagy zacskó cukorral.

Szöveg

A bábszínpadon mesejelenetek átélésében igen fontos a darabban előforduló tárgyak, kellékek jelentősége. Az itt látható „Télapó” jelenetben megvetett ágyat is találunk, mert a darab szerint Marcinak le kell feküdnie, s a paplant is a fejére húzza. Mirci cicánál legalább 1 méteres, hatalmas kolbász a kellék — enélkül elsikkadna a jelenet humora. Marci kezében az óriási cukorkás zacskó azért is tetszik a nézőknek, mert nekik is jut egy-egy szem belőle.

25. kép

Az óvónő egy kis marionettbohócot sétáltat a földön.

Szöveg

A versek ütemének mozgással való összekapcsolása rendkívüli módon fejleszti a gyermekek ritmusérzékét, s egyben fokozza a versek iránti szeretetüket. Ilyen célokat szolgál ez a vidám képű „Csimpi-limpi” marionett, amit az óvónő Weöres Sándor ismert versének ismétlése közben maga mellett sétáltat.

26. kép

Két kislány marionettbábót tart a kezében

Szöveg

Az óvodás számára Weöres Sándor „Hopp, hopp katona” kezdetű verse egyszerre eleven élettel telitődik, ha a szerep átélésével ő maga, a gyer-

mek lehet a katona. A képen éppen két kislány állítja be indulásra marionettbábját, hogy a következő pillanatban együtt fussanak, önfelédten száguldozzanak a mondott vers diktálta iramban. Itt a vers tökéletesen beleolvad a gyermekek játékába, amitől új szint kapnak az ismert sorok.

27. kép

Gyermekek figyelik az előttük ugráló bohócbábót.

Szöveg

A gyermekek a megelevenedett bábhoz szólva mondják a versbe foglalt kérdést: „Csimpi-limpi hová mész?” És közben izgatottan lesik, hogy a báb a záró „fuss!” szóra ki elé ugrik. Az kapja meg a figurát, hogy tovább sétáltassa. Közben szép versmondásukkal igyekeznek magukra vonni a báb figyelmét.

28. kép

Kúpbábokkal játszó gyermekek.

Szöveg

Az új bábok megjelenése mindig új lendületet ad a gyermekek játékának. Eleinte csak gyönyörködnek bennük, majd a technikai lehetőségekkel ismerkednek, bábszínpadon próbálják életre kelteni a figurákat. Élvezetesebbé akkor válik a játék, amikor ketten vannak a színpad mögött. A képen látható, kakasokkal játszó két gyermek nemcsak a saját, de a társa bábjára, annak mozgására, beszédére is figyel.

29. kép

Kézre húzott trikóból vagy harisnyából készült kígyóbábokkal játszó gyermekek az ének foglalkozáson.

Szöveg

A testközelbe került kígyóbábbal való játék, a figurával tökéletesen azonosuló gyermek számára újszerű és önálló tevékenységet biztosít. A saját énekéhez kígyót utánzó karmozgásokat improvizál. A képünkön lévő három gyermek a „Tekeredik a kígyó” kezdetű dalt énekli, s örömeiket még az is fokozza, hogy az óvónő is velük játszik.

30. kép

A paravánt hátulról látjuk. Az óvónő egy farkas- és egy gazdasszonybábót tart a kezében. Mellette áll, három libaszerepet játszó gyermek.

Szöveg

A paraván mögött együtt látjuk játszani az óvónőt a gyermekekkel, akik a libák szerepét alakítják. A népi játékból ismert szöveget mondják, s a mozgatás sem okoz gondot, mert a kézre húzott harisnyabab a legegyszerűbb technikát igényli.

A közös szereplés jó alkalom arra, hogy az óvónő játékon belül maradván, bevezesse a gyermekeket a bábszínpadi játék titkaiba. Pl. két báb hogyan kerüli ki egymást, vagy a beszélőnek mindig a közönség felé kell fordulnia?

31. kép

Az óvónő Móricz Zsigmond „Iciri-piciri” című verses meséjének színpada mögött.

32. kép

Rögtönzött bábokat készítő középső csoportos gyermekek. Az asztalon pamut, selyem, raffiakupacok, színes flakonok, pálcikák, kerek végű ollók stb.

Szöveg

A gyermekek szabadjára eresztett fantáziával készítik el a maguk ember-, állat- és mesefiguráit. Az óvónőre vár az a feladat, hogy minél több és szebb anyagról gondoskodjék, másrészt, hogy biztosítsa a nyugodt, zavartalan légkört az alkotáshoz, munkához.

33. kép

Három gyermek a saját készítésű Bóbita bábjaival táncol.

Szöveg

A gyermekek először az óvónő előadásából — a szavak szépségének varázsa, a vers muzsikája révén ismerték meg Weöres Sándor „Bóbitáját”. Fantáziájukban kirajzolódott a tündér képe. Az asztalnál ülő egyik kislány javaslatára megkísérelték báb alakjában való kivetítését. Az újdonsült bábok rendkívül egyszerűek, de alkotóik arcáról a sikerélmény öröme sugárzik.

34. kép

Paraván mögött bábjukat táncoltató előbbi három gyermek látható. Mellettük játszik a három hangszeres zenész.

Szöveg

A spontán bábkészítésben a végső cél mindig a bábbal való játék. Az előbbi három gyermek útja is a paraván mögé vezet. A kezükben tartott Bóbita táncra inspirál. Az életre keltett báb járja a képen is a gyermekek által improvizált táncát, megteremtve maga körül a vers jellegzetes mesebeli hangulatát, amelyhez igen jól illik a hangszeres kíséret. Ebben a folyamatban a gyermekek többféle síkon — az alkotó tevékenységek során át — közelítették meg a verset.

35. kép

Gyermekek a kispadon, amint a paravánt figyelik.

Szöveg

A társaik játékát figyelő gyermekek a paraván elé telepednek. Ha jó a kapcsolat a színpad és nézők között — az élő, felnőtt színház hangulatához hasonlóan — a levegő átforrósodik, s a közönség tagjai — mint itt a Bóbita táncát élvező gyermekek — együtt él a báb teremtette mesevilágban. A játékosok igénylik a közönséggel való kapcsolatot, s ezért szeretnek kilesni rájuk, fejük takarása nélkül.

36. kép

Terményekből bábót készítő gyermekek.

Szöveg

A személyiség fejlesztésében rendkívüli hatásúak azok a dalok, versek, mondókák és mesék, amelyek a természet világát, annak rejtett szépségeit tárják fel a gyermek előtt. Ez a hatás erősödik fel a bábjátékban, különösen, ha a gyermekek a maguk gyűjtötte terményekből készítik el a szükséges bábokat. Kukoricacsutka, mákhéj, gesztenye, faág, ezerarcú burgonyák és a képünkön is látható sok egyéb nyersanyag kínálkozik báboknak a gyermekek számára.

37. kép

A középső csoportban alkalmazott bábok.

Szöveg

A középső csoportban általában csak az óvónő játszik zsákbábokkal. A gyermekek számára a bot-, sík-, kúp-, lépegető-, marionett- és trikóbábok bizonyultak a legalkalmasabbaknak.

Ezek a bábfajták elsősorban ritmust, mozgást, hangulatot, érzéseket és egyszerűbb cselekvéseket fejezhetnek ki, a gyermekkéz fejlettségének megfelelően. Értéküket nagyban emeli, hogy készítésükbe fokozatosan be lehet vonni a gyermekeket is.

38. kép

Zelk Zoltán Tavaszi köszöntőjének árnyjátékkal elbádatott egyik jelenete.

Szöveg

Az óvónő a középső csoportban is leggyakrabban a zsákbábbal játszik. Időnként azonban a lírai hangvételű irodalmi alkotások bemutatására az árnyjáték lehetőségeit is kiaknázza. Zelk Zoltán Tavaszi köszöntőjének mesehangulatát a fény és az árnyék hatásaira épült bábszínpad egyszerű figurái is elő tudják varázsolni. A játék folyamán nemcsak a szereplők elvenednek meg a vásznon, hanem a tavaszt váró erdő, mező világa is érzékelhetővé válik. Az élménykeltő játék hatására a gyermekek szívesen utánozzák az óvónőt saját készítésű síkbábjaikkal.

39. kép

Népi tánchoz készült flakonbábok a „Hej Jancsika” című jelenetben.

Szöveg

Az óvónő a bábok segítségével a népi tánc élményét is nyújthatja óvodásainak. A „Hej Jancsika” c. tematikus táncjelenet bábjai különböző flakonokból készültek — s amint itt is megfigyelhetjük —, remek karakterjelzők. Jancsika mokány, hetyke legényke, jóval kisebb az öt csúfoló melák társainál. A kislány báb nőiességét az elkarcsúsodó flakon igen jól formázza. A bábok fej és törzs elemeit egy fakanál tartja egybe, melynek nyele a báb fogására szolgál.

40. kép

Két óvónő flakombábokkal táncol a „Hej Jancsika” táncjelenetében. Mögöttük látható a hegedülő harmadik óvónő.

Szöveg

A bábok népi tánca akkor válik hitelessé, ha a bábtáncoltató saját testével is táncol, s a báb az ő mozgását veszi át. Ezért célszerű először a táncot bábok nélkül begyakorolni. A táncfigurák, a koreográfia összeállításakor a bábok mozgáslehetőségeiben kell gondolkozni. Valójában a népi gyermekjátékokban szereplő tánc-alaplépéseket visszük a bábszínpadra. A gyermek rendkívül fogékony a ritmikus, esztétikai élményt nyújtó táncokra, azokat maga is szívesen utánozza bábjával a paraván mögött.

41—42. kép

Családtagokat rajzoló, majd a rajzokat kivágó gyermekek.

Szöveg

A nagycsoportos gyermek bábjátékában gyakran vetíti ki környezetéből szerzett élményeit, a családtagokhoz való viszonyát. A figurák színbeli és formai megfogalmazásából érdekes feltételezésekhez juthatunk. Nyilvánvaló, hogy például a gyermek a számára legfontosabb személyt rajzolja a legnagyobbra. A színek is érzelmeiről vallanak. Az egyik apa arany-sárga zakója pl. melegséget, a másik fekete kontúros, hatalmas vörös keze félelmet tükröz.

43. kép

Két kislány, akik apát ábrázoló bábbal játszanak.

Szöveg

A képünkön lévő két kislány éppen az apát ábrázoló bábót beszélgeti. A többi családtag figurái az ölében vannak. Ezekkel játssza el barátnője előtt vasárnapi élményeit. A gyermekek sokszor ezekben a projekciós játékokban vetítik ki az otthon ért sérelmeiket, örömeiket, rejtett vágyaikat. Értékes a játék az irodalmi nevelés szempontjából is. Az önállóan megfogalmazott és párbeszédre épített cselekménysor eljátszása a drámai alkotás csíráinak is tekinthető.

44—45. kép

A „Kiscipó” című jelenet előadása. Négy gyermek beszélget kezükben a „Kiscipó” c. jelenet síkfiguráit tartják.

Szöveg

Az óvónő eljátszotta a „Kiscipó” c. jelenetet a csoportja előtt. A képen látható gyermekek elhatározták, hogy megismétlik a látott előadást. A szükséges bábokat már elkészítették.

46. kép

Az előadást figyelő gyerekek.

47. kép

Flakomból „Télapó”-bábót készítő gyermekek.

Szöveg

A „Télapó” c. vers és dal ismeretében a gyermekek könnyűszerrel tudják a figurát is elkészíteni. Csak hintőporos flakon, egy piros celofán zacskó, két gombszem, vatta és egy befőttes gumi kell hozzá. Marionettbábról lévén szó, kell még egy kb. 60 cm-nyi merev huzal, amit az óvónő rögzít majd a fejhez, a kéz felé eső véget pedig behajlítja, hogy ne bökjön.

48. kép

Kislány az elkészült „Télapó”-figurával.

Szöveg

A „Télapó”-t készítő kislány arcáról leolvashatjuk a siker örömét. Enek foglalkozások keretében igen jól felhasználhatók ezek a könnyen kezelhető marionettfigurák. A gyermek sokkal szívesebben énekel, ha a dal ütemére lépdelve, maga mellett járhatja a maga készítette bábót. Még kedvesebb a játék, ha egyszerre többen csinálják ugyanezt. Élvezik a közös énekre egyszerre koppanó bábok ritmuskíséretét s az egyszerre pattanó piros köpenyek villódzó lebbenését.

49. kép

Két gyermek asztal mellett ülve rajzol, és ollóval vág.

Szöveg

Az óvodai íráselőkészítés egyik feladata az ujjak mozgásának finomítása. Ezt a célt is szolgálják többek között az ún. lépegető bábok. Az óvónő kedvbresztőnek a gyermekek előtt végigsétáltat az asztalon egy bábót, egy ismert vers vagy dal ütemére. Ezután előveszi a félig kész, papír lépegető bábokat. A gyermekek kedvük szerint választanak maguknak egyet, s hozzálátnak a kifestésükhöz. A következő alkalommal — elég csak az anyagokat kitenni — a gyermekek, mint a képen dolgozó kislány és fiú — maguk is elkészítik a figurákat.

50. kép

Asztal mellett ülő gyermekek lépegető bábokkal játszanak.

Szöveg

A saját készítésű bábokhoz erősen kötődnek a gyermekek, s ezért szívesen is játszanak velük. A bábokat hazavihetik, s otthon is folytatódhat a vidám játék. A családnak így nyílik alkalma a báb lépegetését kísérő óvodai versek és dalok meghallgatására. A gyermek önfelgedten játszik, s miközben a báb egyre könnyebben emelgeti a lábát, az ügyeskedő ujjak is egyre inkább előkészülnek az írás megtanulására.

51. kép

Két gyermek síkbábokkal játszik a paraván mögött.

Szöveg

A két játékos a „Hol jártál baránykám?” kezdetű közkedvelt népi játékot eleveníti meg a paraván mögött. Párbeszédük — éppen az átélés kö-

vetkeztében — életteljes, érzellemmel telített. A bábokat is maguk színezték, díszítették az óvónő által megadott minta szerint. A bábok érdekessége, a „fodros” báránybunda és fodros szoknya motívuma. Ez valójában az iskolai írástanításban előforduló ún. „csészealj” betűelem, amit itt, az óvodában a gyermekek mint díszítő motívumot ismertek meg, és különböző tárgyak pl. háztető, bárányfelhő stb. rajzolása közben be is gyakoroltak, s ezzel a tudásukkal rendkívül nagy lépést tettek meg az írástanulás felé.

52. kép

Óvónők játékához készült zsákbábok.

Szöveg

A nagycsoportban alkalmazott bábok között a zsákbáb az, amelyik a legfinomabb részecselekvéseket és legmélyebb érzéseket képes kifejezni. A gyermekek általában csak a nagycsoportban, az óvodai év második felében válnak képessé a mozgatásukra. A gyermekek játékát megelőzően fontos az óvónő élmény-nyújtó játéka.

Alkalmul szolgálhat erre valamelyik óvodai ünnepség, amikor 3—4 óvónő is játszhat együtt. Művészi hatást azonban csak esztétikai élményt nyújtó bábokkal, irodalmi értékű darabbal és kiforrott, szép előadással érhetünk el. Képünkön „A kóro és a kismadár” c. népmese-feldolgozásához készült bábokat mutatjuk be.

53. kép

Zsákbábokkal ismerkedő gyermekek.

Szöveg

Amikor a nagycsoportos gyermek már képes ujjmozgásai koordinálására, keze alkalmassá válik a zsákbábok helyes mozgatására. Nem mindegy azonban, hogy milyen bábót készítünk számára. Az óvónő kezére méretezettek egyrészt technikailag akadályozzák a helyes mozgatást, másrészt könnyen megronthatják a játékkedvet. Ezért fontos a gyermekkézre való bábok készítése. Kezdetben csak néhányat kapnak a játékosok: egy mese szereplőt, esetleg az óvónő bábjaihoz hasonlókat. Így lesz az óvodában a nagy macinak kis macija, nyúl mamának meg kicsi nyula. A képen lévő gyermekek érdeklődve ismerkednek az óvónőtől kapott első zsákbábjaikkal.

54. kép

Nagycsoportos gyermekek által készített bábok és színpad tervek.

Szöveg

Öt-hat éves korban szinte robbanásszerűen tör elő a gyermek szép iránti érdeklődése. Fogékonnyá válik a környezet szépsége iránt, s ilyen irányú látásmódjáról vallanak a spontán vers- és meseillusztrációi, a bábszínpadra tervezett bábjai és díszletei.

55. kép

Gyermekek által tervezett „Cifra palota” képe.

Szöveg

Az óvónő igyekszik minél több gyermek által készített báb- és díszlettervet kivitelezni a bábszínpadon, ezzel is fokozva és ébren tartva a gyermekek irodalmi érdeklődését, alkotókedvét. Képi látásmódjuk kialakulására jellemző, hogy maguk is keresik azokat a verseket, meséket és dalokat, amelyeknek a témáját le lehet rajzolni vagy festeni. Így született meg a képen bemutatott „Cifra palota” is, amelynek a dalnak megfelelően „zöld az ablaka”.

56. kép

Nagycsoportos gyermek bábterve.

57. kép

Nagycsoportos gyermekek által készített különböző technikájú bábok.

Szöveg

A nagycsoportban alkalmazott bábok az óvónő kezén — funkciójukat tekintve — a formai szépség érzékeltetése mellett főképp a tartalmi, az irodalmi mondanivaló kifejezésére szolgálnak. A képen látható báboknak gyermekek a készítői. A figurák funkciójuk szerint ugyan különbözőnek egymástól, de abban megegyeznek, hogy a velük való játék döntő módon kihat a gyermekek alkotóképességének, érzelmi világának, egyszerűval személységének fejlesztésére, kibontakozására.

58. kép

Marionettbábokkal sétáló gyermekek.

Szöveg

A bábjáték az óvodai évzáró ünnepegeknek egyik kedvelt műsorszáma. Az év folyamán tanult és bábokkal begyakorolt verseket, dalokat és bábszínpadon játszott jeleneteket ilyenkor lehet a szülőknak is bemutatni. Képünkön a kislányok marionettbábokkal Weöres Sándor: „Sétatéren tarka kutya sétál” c. versét dramatizálják éppen az óvodai évzáró ünnep keretében.

59. kép

A paravánon Szilágyi Domonkos „Titok” c. versének állatszereplőit látjuk. A paraván előtt a versmondó kislány áll.

Szöveg

Vidám, humoros műsorszámnak bizonyul Szilágyi Domonkos: „Titok” c. verse. A színes, stilizált állatfigurák a szokottnál nagyobb méretűek a nézőtér nagysága miatt. Újszerű a színpad előtt álló versmondó kislány alakja, aki a bábjáték paravánon kívüli részese.

A bábmozgató gyermekek sem maradhatnak ismeretlenek a közönség előtt. Fontos, hogy a játék végén a szereplők bábjukkal a kezükben kijöjjenek a parván elé, és ott egyszerre hajoljanak meg: majd ugyanilyen rendben menjenek el a színről.

60. kép

A gyermekek bábjátékát figyelő szülők a nézőtéren.

Szöveg

Az eddigi tapasztalatok azt bizonyítják, hogy az óvodai évzáró ünnepek műsorát valóban ünnepivé és vidámmá teheti a gondosan előkészített, játékos hangulatú bábjáték.

A szülők — különösen a bábbal szereplő gyermekek szülei — élvezik az esztétikai hatást keltő, vidám műsort. A gyermekek pedig sütkéreznek a közös siker fényében. És a közös öröm, a bábjáték színes élménye mindannyiukat közelebb hozza egymáshoz.